

УДК 378.1

ГУЗІЙ Іванна Степанівна,

аспірант кафедри педагогіки та соціального управління,

Національний університет «Львівська політехніка»

e-mail: ivanna05071987@ukr.net

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Здійснено обґрунтування конкурентоздатності особистості. Виокремлено роль соціального партнерства у формуванні конкурентоздатного педагога професійного навчання.

Ключові слова: конкурентоздатність; соціальне партнерство; педагог професійного навчання.

Актуальність дослідження. В умовах сучасних соціально-економічних, політичних, техніко-виробничих та інших викликів суспільства постає педагога, як ключового суб'єкта позитивних змін, незаперечно має утверджуватись на основі педагогічних ідеалів європейської спільноти: взаєморозуміння, солідарність, толерантність та ефективна співпраця задля запобігання та протистояння складним процесам і забезпечення добробуту прийдешніх генерацій.

У преамбулі Педагогічної Конституції Європи наголошено, що «європейський учитель покликаний знайти відповіді на виклики епохи й сприяти входженню учнівської і студентської аудиторії в лоно прогресу наукового знання, високої культури, соціально-практичного досвіду поколінь, загальнолюдських соціокультурних цінностей, духу гуманізму і людинолюбства» [1, с. 2].

У доповіді на VI Українсько-польському форумі «Освіта, особистість і соціальний поступ» В. Кремень акцентує увагу на тому, що «по-суті, формується світове мережне суспільство. Людина має бути готовою до життя й успішної діяльності у такому суспільстві, тобто бути «мережною людиною» [2]. Багатоваріантність технологій інформаційного середовища не завжди є предметом змісту навчальних дисциплін, а способи їх застосування у професійній діяльності є вимогою часу, поставленою сьогодні перед педагогом професійного навчання з комп'ютерних технологій, конкурентоздатність якого за таких обставин є показником якості його професійної діяльності.

Постановка проблеми. Формування конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання передбачає видозміну визначених у структурі цього феномену компонентів, а саме: ціннісно-мотиваційного, компетентнісно-діяльнісного і особистісно-рефлексивного. Ефект якісних змін перелічених компонентів, а відтак і самої

конкурентоздатності особистості залежить від певних соціокультурних умов, в яких відбувається становлення педагога професійного навчання на особистісному, професійному й соціальному рівнях.

Метою статті є обґрунтування важливості підготовки конкурентоздатного педагога професійного навчання та ролі соціального партнерства у цьому процесі.

Основна частина. Прагнення майбутнього педагога професійного навчання до максимального розширення власних можливостей з метою самореалізації на особистісному, професійному й соціальному рівнях передбачає: набуття студентом професійних компетентностей в умовах навчання у вищому навчальному закладі; саморозвиток шляхом самостійного пізнання знань, необхідних у межах обраної спеціальності; становлення як представника певної професійної спільноти, поступове «входження» у соціальну роль педагога професійного навчання, здатного здійснювати продуктивну діяльність у професійній сфері й, відповідно, зростати як професіонал у конкретному соціальному середовищі.

Як зауважують науковці (Л. Сушенцева і О. Сушенцев), «незаперечним є те, що економічний розвиток країни, її місце на світовому ринку прямо пропорційно залежить від ефективності системи професійної освіти, що забезпечує підготовку майбутніх кваліфікованих фахівців» [1, с. 568–569]. Тож, пізнання специфіки майбутньої професійної діяльності не тільки через знання, уміння й навички, необхідні для її здійснення, а й в умовах взаємодії із суб'єктами, установами, організаціями, які успішно функціонують, мають соціальний статус й значення у суспільстві тощо, – значно розширює «зону найближчого розвитку» (якою є навчальна діяльність студента у ВНЗ), розширюючи освітнє середовище реальними умовами майбутньої професійної діяльності. На початковій стадії соціалізації в умовах ВНЗ студент опановує ті професійні знання, уміння, навички, які в майбутньому, на наступному етапі соціалізації в умовах професійної діяльності, мають забезпечити йому ефективну взаємодію з суб'єктами професійної діяльності і якість цієї діяльності, конструктивну поведінку, спрямованість на професійний саморозвиток, досягнення успіху, на вдосконалення сфери професійної діяльності і на підвищення конкурентоздатності в цілому.

У зв'язку з цим формування конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання, що обмежується умовами ВНЗ, є недостатнім, епізодичним середовищем для безперервного розвитку конкурентоздатності. Розширення середовища для формування конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання зумовлюється необхідністю у набутті особистістю соціального досвіду, вимог, що пред'являються професією до фахівця конкретної галузі.

У такому разі для педагогічно організованого процесу формування конкурентоздатності особистості в системі вищої школи доцільним є формування досліджуваного феномену в умовах соціального партнерства між професійними навчальними закладами (перспективне професійне поле майбутнього педагога професійного навчання) й вищими навчальними закладами (середовище опанування майбутньою професією).

Соціальне партнерство між професійними навчальними закладами (училища, коледжі, технікуми, центри професійної освіти та ін.) й ВНЗ сприяє виявити додаткові організаційно-педагогічні можливості для професійної підготовки, реалізувати навчальні програми з метою формування конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання відповідно до вимог ринку освітніх послуг, а також, враховуючи й коригуючи на певних етапах навчання потреби й можливості студентів.

Досліджуючи особливості формування конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання, Т. Валєжаніна стверджує, що в умовах соціального партнерства відбуваються якісні перетворення феномену «конкурентоздатність» за двома типами: індивідуальний тип конкурентоздатності – це спрямованість особистості переважно на задоволення своїх потреб шляхом реалізації професійних домагань; корпоративний тип – це визнання особистістю пріоритетності задоволення групових чи колективних потреб в порівнянні з індивідуальними для більш повного задоволення своїх потреб в майбутньому [3, с. 4–5].

Процес становлення особистості як професіонала у будь-яких соціальних умовах передбачає поєднання індивідуального й корпоративного типу конкурентоздатності, їх співвідношення й визначає специфіку формування в залежності від соціокультурного й професійного середовища. Індивідуальний тип конкурентоздатності, на нашу думку, передбачає зміни у самосвідомості особистості, визначає спрямованість, формує систему стійких особистісних якостей відносно особливостей професії та детермінує корпоративну конкурентоздатність, що проявляється входженням до професійної спільноти, успішним виконанням професійної діяльності на основі індивідуальних можливостей й професіоналізму.

Співставляючи феномени «конкурентоздатність» і «професіоналізм», С. Хазова визначає конкурентоздатність соціальну і професійну. Якщо зміст соціальної конкурентоспроможності є загальним для будь-якої особистості у певних соціокультурних умовах, то професійна конкурентоздатність відноситься до категорії особливого і варіює у різних фахівців [4]. Вважаємо, що у сфері професійної діяльності конкурентоздатність педагога професійного навчання розвивається як за соціальним, так і за професійним напрямком. Входження особистості у професійне середовище детермінує зміни: соціальної зрілості, ролі, статусу, а відтак, – відбувається зміна моделей поведінки і діяльності у професійних ситуаціях.

Щоб забезпечити якісний процес злиття соціальної й професійної конкурентоздатності (С. Хазова), індивідуального й корпоративного типу конкурентоздатності (Т. Валезаніна) необхідними є завчасне створення сприятливих умов формування досліджуваного явища задля опанування майбутнім педагогом професійного навчання тим досвідом, який стане основою успішного входження колишнього студента у середовище професійної діяльності, що вимагає зміни соціального положення. Безболісний процес адаптації студентів у професійній діяльності може забезпечити належний рівень сформованості їхньої конкурентоздатності ще у ВНЗ, за умови організації практичної підготовки у взаємодії із установами, що в перспективі можуть бути професійним полем діяльності особистості.

Задля формування конкурентоздатності, як сутнісної риси, що визначає способи функціонування особистості у професійному середовищі, система налагоджених відносин між професійними навчальними закладами й ВНЗ має сприяти набуттю майбутнім педагогом професійного навчання активного соціального досвіду – «безперервна і синхронна з відповідними подіями фіксація в пам'яті досягнень, проблем, процесів, явищ соціальної практики, які істотно впливають на неї або навіть задають хід розвитку в даний момент; адекватно відображають індивідуальний і корпоративний типи конкурентоздатності і ставлення особистості до досягнутого рівня конкурентоздатності» [3, с. 5].

Активний соціальний досвід є накопичувальним, становить основу соціального досвіду – «побудоване на практиці чуттєво-емпіричне пізнання соціальної дійсності». Соціальний досвід, на переконання Г. Дутки, має подвійний смисл: 1) як процес практичного впливу людини на соціальне середовище і 2) як результат цього впливу у вигляді єдності здобутих знань, умінь, навичок. Окрім цього, соціальний досвід містить вироблені людством норми, традиції, звички, символи, ритуали тощо [5, с. 55].

Стремління особистості до набуття соціального досвіду задля досягнення конкурентоздатності у соціумі, – з одного боку є внутрішньо зумовленими, а з іншого, – необхідність професійних навчальних закладів бути конкурентоспроможними спричинює потребу у таких педагогах професійного навчання, які здатні поєднувати у професійному середовищі індивідуальну й корпоративну конкурентоздатність, реалізовувати соціальний досвід в умовах зовнішніх соціально-економічних перетворень в освітній галузі. Таким чином, визначається єдина ціль у формуванні конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання у ВНЗ – і індивідуальна, й соціальна, реалізувати яку може партнерство, спільна діяльність між фізичними й юридичними особами, підприємствами, закладами, навчальними установами різних типів й форм власності тощо.

Реформаційні програми вищої освіти ХХІ ст. стратегічно орієнтовані на розвиток інтелектуального та соціального потенціалу нації, є засобом підвищення конкурентоспроможності економіки, забезпечення соціальної справедливості,

демократичності та збереження національної ідентичності. У Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) передбачається значне розширення доступу до вищої освіти усіх верств населення, перетворення системи вищої освіти на відкриту, гнучку, інноваційну і динамічну, для якої характерним є активне міжінституційне партнерство, розвинені міжнародні зв'язки тощо [6]. Налагоджувати партнерство з різними соціальними інституціями є показником якості організації навчально-виховного процесу в освітніх закладах [7, с. 613].

У цьому контексті необхідним є уточнення суті терміносполуки «соціальне партнерство», яка у педагогічній площині, зокрема у процесі налагодження співпраці між ВНЗ та професійними навчальними закладами задля формування конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання, має свої особливості, що ґрунтуються на розумінні цього ж явища у філософських, економічних, соціологічних дослідженнях.

З філософської точки зору соціальна взаємодія є процесом безпосереднього чи опосередкованого впливу суб'єктів один на одного у якому сторони, що взаємодіють, пов'язані циклічною причинною залежністю. Соціальна взаємодія як вид зв'язку інтегрує дії, функціонально координує їх наслідки, тобто систему дій. Соціальна взаємодія виникає за умов спільної участі об'єктів взаємодії у складній, динамічній системі соціальних відносин, визначаючи способи реалізації спільної діяльності, виявляється основою суспільної солідарності [8, с. 993].

В економічній галузі «партнерство» тлумачиться як юридична форма організації спільної економічної діяльності кількох фізичних або юридичних осіб (у якості документу, що регламентує такі відносини, є договір (протокол) про партнерство) [9].

Наріжним каменем ідеології партнерства соціального, на думку П. Лузана, є положення про необхідність забезпечення кожної людини певною сукупністю соціальних прав, основним з яких є: право на працю, оплату праці, участь у розробці процедур розподілу прибутків та їх отримання, рівень і якість життя; участь у володінні власністю підприємства до контрольного пакета акцій включно; участь в управлінні підприємством (членство в радах управляючих, різноманітних комісіях, виборчих радах тощо). У такому визначенні «партнерство соціальне» є наближеним до соціально-економічних відносин як форма регулювання соціально-трудова відносин між соціальними суб'єктами ляхом розроблення й реалізації спільних соціально-трудова договорів, програм чи угод на визначені терміни [10, с. 174].

У Глосарії основних термінів із навчання та підготовки кадрів для роботи термін «партнерство» (у підготовці кадрів) – це технічне та (або) фінансове співробітництво між двома чи кількома сторонами, наприклад, між установами з підготовки кадрів, підприємствами, організаціями роботодавців, галузевими організаціями, профспілками, центральними, регіональними та місцевими органами влади [11, с. 44].

В «Енциклопедії освіти» соціальне партнерство – це система: 1) колективно-договірною регулювання соціально-трудова відносин між соціальними суб'єктами шляхом розроблення й реалізації спільних соціально-трудова договорів, програм чи угод на визначені терміни; 2) соціально-трудова відносин, що забезпечують оптимальний баланс та реалізацію основних інтересів різних соціальних груп; 3) інститутів і механізмів погодження інтересів учасників виробничого процесу – працівників і роботодавців. Мета соціального партнерства – забезпечення інтересів учасників соціально-трудова відносин, вироблення та проведення узгодженої соціально-економічної та соціально-трудова політики. Характерні особливості соціального партнерства – переговорний характер урегулювання розбіжностей і суперечностей, які виникають між сторонами, наявність механізмів і правових інструментів урахування інтересів партнерів на різних рівнях [7, с. 848].

Із наведених визначень поняття «соціальне партнерство» очевидно є спільна в усіх площинах особливість цього процесу, яка полягає у співробітництві між суб'єктами соціальних відносин задля вирішення адресних соціальних проблем на засадах переговорів, консенсусу, злагоди.

Налагодження соціального партнерства між ВНЗ та професійними навчальними закладами, спрямоване не тільки на вирішення педагогічних проблем, що ґрунтуються на реалізації принципу зв'язку теорії з практикою, а й забезпечує виконання ринкових реформ,

формує педагогічні моделі, інтегровані із соціально-економічними факторами, до яких Г. Дутка відносить: людський фактор, фактор часу, інформаційний та науковий [5, с. 141].

Посилений вплив соціально-економічних факторів на усі вектори розвитку суспільства, сфер виробництва, соціальних установ актуалізує значення соціального партнерства у формуванні конкурентоздатності суб'єктів, які беруть активну участь у формуванні виробничого потенціалу держави, в тому числі й майбутніх педагогів професійного навчання, роль яких у підготовці трудових кадрів є першоплановою.

Конкурентоздатність майбутнього педагога професійного навчання є одним із показників якості вищої освіти випускників вищого навчального закладу й відображає придатність: задовольняти у відповідності до соціальних норм суспільні вимоги до виконання майбутніх соціально-професійних ролей; відповідати за свої соціально важливі рішення; задовольняти намагання до соціального статусу та престижу [12, с. 11].

Формами соціального партнерства між ВНЗ й професійними навчальними закладами у формуванні конкурентоздатності майбутніх педагогів професійного навчання мають бути: організація спільних заходів щодо своєчасної сигналізації про зміни, потреби, умови професійного середовища, які виникають унаслідок впливу соціально-економічних факторів.

Окрім обміну інформацією між партнерами у виконанні спільних планів, акцій, науково-практичних заходів (конференцій, семінарів, круглих столів, тренінгів), реалізації програм соціально-культурної спрямованості й соціальних ініціатив тощо, важливо у системі соціального партнерства між ВНЗ й професійними навчальними закладами реалізовувати ефективне виконання освітньо-професійних програм, у яких встановлено вимоги до змісту, обсягу і рівня освіти та професійної підготовки фахівця за певною спеціальністю певного освітньо-кваліфікаційного рівня й досягти «якості особистості випускника вищого навчального закладу – цілісної сукупності елементів внутрішньої структури особистості, що визначає зміст соціально значущих і професійно важливих властивостей випускника» [12, с. 11].

Соціально значущі і професійно важливі властивості випускника, визначені у Галузевому стандарті вищої освіти (далі – ГСВО) у межах спеціальності не завжди співвідносяться із вимогами професійного середовища, темпи розвитку якого нині визначають соціально-економічні фактори, серед яких і інформаційний поступ суспільства.

Висновки. Таким чином, конкурентоздатність особистості є визначальним ресурсом, здатним забезпечити узгодження й реалізацію прогресу педагога професійного навчання в педагогічному просторі з інноваційним поступом суб'єктів навчального процесу. Для досягнення балансу між потребами професійних навчальних закладів у педагогах нової генерації й існуючим станом підготовки у ВНЗ майбутніх педагогів професійного навчання комп'ютерних технологій доцільно схарактеризувати особливості їхньої підготовки, визначити найбільш значимі цикли навчання для формування конкурентоздатності студентів.

Список використаної літератури

1. Педагогічна Конституція Європи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yspu.org/images/0/00/Frankfurt2013.pdf> (дата звернення: 26.12.16). – Назва з екрана.
2. Кремень В. Г. Освіта, особистість і соціальний поступ / В. Г. Кремень // Доповідь на VI Українсько-польському форумі «Освіта для сучасності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/777/>. – Назва з екрана.
3. Валежанина Т. В. Формирование конкурентоспособности будущих педагогов профессионального обучения в социальном партнерстве ВУЗа и малых инновационных предприятий: дисс. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 / Т. В. Валежанина. – Екатеринбург. – 2014. – 218 с.
4. Хазова С. А. Конкурентоспособность специалистов и профессионализм: сопоставление феноменов [Электронный ресурс] / С. А. Хазова // Режим доступа: <http://www.fan-nauka.narod.ru/2008-1.html>.
5. Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка. – Київ: УБС НБУ, 2009. – 360 с.
6. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page6>. – Загол. з екрана.
7. Енциклопедія освіти / АПН України; голов. ред. В. Г. Кремень; [заст. голов. ред. О. Я. Савченко, В. П. Андрущенко]. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Всемирная энциклопедия: Философия / Главн. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов. – М.: Минск: Харвест – Современный литератор, 2001. – 1312 с.

9. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2007. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_67315/
10. Соціальна педагогіка та соціальна робота: Термінологічно-понятійний словник / П.Г. Лузан, Л.А. Сатановська. – Київ : ДФКККиМ, 2009. – 269 с.
11. Розас Д. Глосарій основних термінів із навчання та підготовки кадрів для роботи / Д. Розас, В. Корбанезе. – Турін : Міжнародний навчальний центр МОП, 2016. – 74 с.
12. Галузевий стандарт вищої освіти. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра за спеціальністю 6.010100.36 Професійне навчання. Комп'ютерні технології в управлінні та навчанні. – Київ, 2000. – 63 с.
13. Сушенцева Л. Вплив професійної мобільності на конкурентоздатність фахівця на сучасному ринку праці / Л. Сушенцева, О. Сушенцев // Молодий вчений. – 2016. – №4(31). – С. 568–572.

References

1. *Teaching European Constitution* (2016). Retrieved 12/26/16 from <http://yspu.org/images/0/00/Frankfurt2013.pdf>.
2. Kremen, V. (2007). Education, personality and social progress. *Report on the VI Ukrainian-Polish Forum "Education for our time"*. Retrieved from naps.gov.ua/ua/press/releases/777/.
3. Valezhanyna, T. (2014). *Formation of competitiveness of future teachers of vocational training in the social partnership of the university and small innovative enterprises*. (Ph.D Dissertation). Ekaterinburg. (in Rus.).
4. Khazova, S.A. (2008). *Competitiveness of specialists and professionalism: comparison of phenomena*. Retrieved from <http://www.fan-nauka.narod.ru/2008-1.html> (in Rus.).
5. Dutka, G.Y. (2009). *Pedagogy, Mathematics, Economics Dictionary of basic terms*. Kyiv : UB NBU. (in Ukr.).
6. *Law of Ukraine "On Higher Education"* No 1556-VII of 01/07/2014 p. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page6>. (in Ukr.).
7. *Encyclopedia of Education*. In V.G. Kremen. Kyiv: Inter Yurinkom. (in Ukr.).
8. *World Encyclopedia: Philosophy*. (2001). In A.A. Gritsanov (Ed.). Moscow: Minsk: Harvest – The Contemporary Writer. (in Rus.).
9. Raizberg, B.A., Lozovsky, L.Sh., Starodubtseva, E.B. (2007). *Modern Economic Dictionary*. 5th edition, revised and enlarged. Moscow: INFRA-M. Retrieved from http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_67315. (in Rus.).
10. *Social pedagogy and social work: terminology-conceptual dictionary* (2009). In P.G. Luzan, L.A. Satanivskaya (Compiled). Kyiv : DFКККиМ. (in Ukr.).
11. Roses, D., Corbanese, V. (2016). *Glossary of key terms of education and training for work*. Turin: International Training Centre of the ILO.
12. *Industry Standard of Higher Education* (2000). Educational qualification characteristic Bachelor's degree 6.010100.36 professional training. Computer technologies in management and training. Kyiv.
13. Sushentseva, L., Sushentsev, A. (2016). Effect of professional mobility specialist competitiveness in today's job market. *The young scientist*, 4(31), 568–572.

HUZII Ivanna,

Graduate Student of Pedagogy and Social Management,
National University "Lviv Polytechnic"
e-mail: ivanna05071987@ukr.net

THE ROLE OF SOCIAL PARTNERSHIP IN DEVELOPMENT OF A COMPETITIVE VOCATIONAL TRAINING TEACHER

Abstract. *The notion of competitiveness of a personality has been analyzed. Particular attention has been paid to the role of social partnership in the development of a competitive vocational training teacher.*

The article aims to study the importance of training competitive teacher training and the role of social partnership in this process.

Formulation of the problem. Formation of competitiveness of future teacher professional learning involves the modification in the structure defined this phenomenon components, namely value-motivation, competency-activity and personal and reflective.

Relevance of research. In today's social, economic, political, technical, industrial and other challenges to public figure of the teacher as a key subject of positive changes, conclusively establishing there has based educational ideals of the European Community, understanding, solidarity, tolerance and cooperation on conflict prevention and complicated processes and well-being of future generations.

Conclusions. Thus, competitive personality is decisive resource that can provide coordination and implementation progress of teacher professional training in pedagogical space with the innovative step of the learning process.

Key words: *competitiveness; social partnership; a vocational training teacher.*

Одержано редакцією 20.03.2017
Прийнято до публікації 26.03.2017